

Kerkuilen Werkgroep Zeeuws-Vlaanderen

*Kerkuil in uilengat.
Foto: Hans Molenaar*

JAARVERSLAG 2021

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave

KUWG Zeeuws-Vlaanderen contactgegevens	1
Wie zijn wij	2
Het jaar 2021 in vogelvlucht.....	3
Jaarlijkse vergadering	3
Broedresultaat 2021.	3
Overzicht broedresultaten.....	5
Overzicht per gemeente.....	5
Wat informatie en uitleg over de tabel “Overzicht broedresultaten”.....	6
Sponsors.	8
Ervaringen uit het veld.....	9
Steenmarter in kerkuil nestkast.....	9
Bijvoeren van jonge kerkuilen.	10
Activiteiten 2022	11
Wat zijn de plannen voor 2022.....	11
Oproep aan nestkastbeheerders.....	11
Algemene kerkuilen informatie.....	11

KUWG Zeeuws-Vlaanderen contactgegevens

Kerkuilen Werkgroep Zeeuws-Vlaanderen
Coördinator: Hans Molenaar
Adres: Platschelp 12, 4533 DH Terneuzen
Telefoon: 0115-612008
Mobiel: 06-13290370
Email: h.molenaar@planet.nl

Wie zijn wij.....

Kerkuilen Werkgroep Zeeuws-Vlaanderen is een groep vrijwilligers die werkt onder de paraplu van de Stichting Kerkuilen Werkgroep Nederland (SKWN).

Doel en werkzaamheden van de SKWN:

Ongeveer 35 jaar geleden zijn een aantal enthousiaste vrijwilligers, onder leiding van Sjoerd Braaksma begonnen met het ophangen en controleren van nestkasten. Dat was ook noodzakelijk, want het aantal broedparen van de kerkuil werd in 1979 op ongeveer 100 geschat. Mede dankzij de inspanningen van de Vereniging Vogelbescherming Nederland is een netwerk van kerkuilenbeschermers ontstaan met een landelijke dekking. Tot 2004 werd het kerkuilenbeschermingswerk gecoördineerd vanuit Vogelbescherming. Eind 2004 is het onder gebracht bij de SKWN.

(Bron: SKWN).

Momenteel hebben wij 29 actieve vrijwilligers die meewerken aan de instandhouding van de kerkuil. Daarnaast zijn er nog enkele mensen, organisaties en bedrijven die ons op diverse manieren ondersteunen. Deze ondersteuning zijn o.a. de ringen voor de kerkuil en het beschikbaar stellen van materiaal voor het maken van de nestkasten.

Wie zijn de vrijwilligers:

Baaten, W.; Boom, A.; Bremen, K. van; Buijs, C.; Buijsse, M.; Buijsse, R.; Buise, M.; Cauwels, S.; Dekker, S.; Hel, G. van der; Hens-Cauwels, N.; Hoving, B.; Langkruis, R. van de; Matthijs, E.; Molenaar, B.; Molenaar, H.; Nijs, E.; Persijn, L.; Pijcke, J.; Rausch, S.; Roels, F.; Smet, R.; Spinnewijn, J.; Sponselee, M.; Spuesens, T.; Storm, M.; Van De Keere, F.; Vink, W.; Vroegindewij, B.

De personen/bedrijven en organisaties die ons ondersteunen:

J. Pijcke en H. Molenaar, bevoegd ringers.

Karwei Hulst, nestkast-materiaal.

M-Sat Axel, anti-marterschermen.

NBV de Steltkluut en NBV 't Duumpje, aanschaf van de ringen.

Het jaar 2021 in vogelvlucht.

Het seizoen 2021 is voorbij en dan is het weer tijd om terug te kijken naar het afgelopen seizoen, wat is er allemaal gebeurd en gedaan en hoe heeft de kerkuil zich gehouden in ons werkgebied Zeeuws-Vlaanderen.

JAARLIJKSE VERGADERING.

Vanwege Covid-19 zijn wij in 2021 niet bijeen geweest.

Normaliter zou op deze jaarlijkse vergadering terug worden gekeken naar het voorgaande jaar 2020, broedresultaat van de kerkuil en onze activiteiten in het algemeen en wordt het seizoen 2021 geopend. Dit alles onder het genot van koffie, koek en een drankje. Jammer dat dit alles niet kon doorgaan.

Ook het uitwisselen van informatie en ideeën bleef beperkt tot uitwisseling via telefoon en/of email. Gelukkig heb ik uit informatie van meerdere vrijwilligers vernomen dat ze het niet doorgaan van de jaarlijkse vergadering als een gemis hebben ervaren; dat betekent dat we ons geen zorgen hoeven te maken voor een toekomstige jaarvergadering.

Gelukkig hebben we, op een enkele uitzondering na, geen beperkingen ondervonden voor het controle- en ring-werk.

Voor de enkele uitzondering zijn alternatieven ingezet om toch verder te kunnen. Covid-19 heeft ons dan ook geen grote problemen opgeleverd.

BROEDRESULTAAT 2021.

Dit zijn altijd weer de gegevens waar we naar uitkijken.

Om meteen maar verwachting te temperen, de aanvang van het broedseizoen was ronduit slecht. In februari een paar dagen sneeuw gehad. Hier kan de kerkuil al helemaal niet mee overweg omdat voedsel zoeken dan toch wel een hels karwei wordt en dat kan hooguit 2-3 dagen duren. Resultaat, redelijk wat meldingen van dood gevonden kerkuilen. Problematisch omdat net in deze periode de koppels opnieuw herenigd worden en de meeste kerkuilen hun verblijfplaats hebben gevonden. Dit betekent dat de er redelijk wat koppels uit elkaar zijn gevallen en dat van een broedsel geen sprake zal zijn.

Dan komt de maand mei. Regen en nog eens regen met als gevolg verzadigde (landbouw) gronden. De voedsel voorziening van de kerkuil is hierdoor sterk gereduceerd voor die kerkuilen die hun voedsel "buitenshuis" moet zoeken.

Hierbij moest ik even denken aan het jaar 2013, wat uiteindelijk een dieptepunt (deze eeuw) was in het aantal broedparen en uitgekomen jonge kerkuilen.

Bij aanvang van de controles (juni) werd het gevoel bevestigd:

- Weinig paren kerkuil die aan het broeden waren, of zelfs al gestopt met broeden.
- De weinig aanwezige legsels waren klein. Een gemiddeld legsel had 2 eieren waar 4 eieren normaal is.
- De aanwezige jonge kerkuilen waren voor het merendeel onder het gewenste gewicht en veel waren in slechte conditie. De laatste groep zou het waarschijnlijk niet redden.

Ook de informatie van de andere controleurs gaf hetzelfde beeld.

En toen kwam het najaar (september/oktober) met de tweede controle ronde. Deze controle ronde wordt gebruik voor een nacontrole van het eerste broedsel (kijken of alles is uitgevlogen) en controle op een mogelijk tweede broedsel. Nu is het aantal tweede broedsels in onze regio altijd zeer beperkt in aantal, maar toch blijft de controle wenselijk.

Deze wenselijkheid voor controle in september/oktober heeft dit jaar zeker zijn nut bewezen. De kerkuilen hadden besloten om de slechte start in het voorjaar maar even te gaan inhalen. In deze periode veel eerste broedsel aangetroffen en relatief veel tweede broedsels. Dit gaf toch wel een goed gevoel dat het totale seizoen toch nog redelijk zou eindigen. Nu maar de uiteindelijke cijfers afwachten.

OVERZICHT BROEDRESULTATEN.

	2017	2018	2019	2020	2021
Algemene info					
Aantal nestkasten	224	236	235	234	230
Aantal gecontroleerde nestkasten	218	226	229	217	219
Aantal wildnesten	11	7	3	3	5
Geen broedgevallen					
KU solitair aanwezig	29	35	31	38	28
KU paar aanwezig, geen broedgeval	6	4	5	6	6
1e broedsel					
aantal nestkasten succesvol	64	60	70	67	59
aantal nestkasten mislukt	5	4	8	11	10
aantal uitgevlogen juvenielen	195	159	240	192	157
aantal geringd	159	137	216	174	127
2e broedsel					
aantal nestkasten succesvol	2	1	24	5	13
aantal nestkasten mislukt	3	2	4	1	1
aantal uitgevlogen juvenielen	4	2	71	17	45
aantal geringd	0	0	57	8	31
Diversen					
nestkast bezet door Holenduif	12	12	16	15	21
nestkast bezet door Kauw	2	6	14	11	10
nestkast bezet door Torenavalk	-	1	1	0	3
nestkast bezet door Steenuil	-	1	1	1	1

'-' betekent geen gegevens bekend.

OVERZICHT PER GEMEENTE

Een overzicht van het aantal 1^e en 2^e broedgevallen (succesvol en mislukte) per gemeente.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Hulst	22	20	18	25	22	26
Sluis	25	36	25	48	34	31
Terneuzen	20	18	25	33	28	26
Totaal	67	74	68	106	84	82

WAT INFORMATIE EN UITLEG OVER DE TABEL “OVERZICHT BROEDRESULTATEN”.

Algemeen:

Het aantal nestkasten is in totaliteit t.o.v. 2020 iets afgenomen.

Het aantal gecontroleerde nestkasten is ondanks de Covid-19 beperking licht gestegen en boven de 95% gekomen. Dank aan de controleurs is hier zeker op zijn plaats.

Het algemene beeld van de broedparen is bijna gelijk aan die van 2020, dus geen slecht kerkuilen jaar. Maar kanttekeningen zijn hier wel op zijn plaats, zie verder in dit hoofdstuk.

Bezette nestkasten zonder te broeden.

Het aantal solitair en/of niet broedend paar kerkuil(en). Deze specifieke cijfers geven samen met de broedgevallen wel een goed beeld van de bezettingsgraad van de nestkasten.

Gemeten over het aantal gecontroleerde nestkasten is ruim 46% van de nestkasten in gebruik. Het streefgetal is dat de bezettingsgraad rond de 50% moet zijn voor een goede verdeling in de bezetting van de nestkasten. Vorig jaar lag dit op 56% en was er reden om dit in de gaten te houden. Met de cijfers van dit jaar hoeven we hier geen aanvullende actie te ondernemen.

1^e Broedsels.

Het aantal geslaagde broedsels is in 2021 gedaald en het aantal mislukte broedsels is nagenoeg gelijk. Met de informatie hierboven over de slechte start van het broedseizoen is het niet raar dat het aantal uitgevlogen juveniele kerkuilen is gedaald van 192 naar 157.

Van deze juveniele kerkuilen zijn er 127 voorzien van een ring en zijn de gegevens zoals gewicht, vleugellengte en geslacht (indien vastgesteld) doorgegeven aan het Vogelringstation.

Een belangrijk gegeven voor het succes van de kerkuil is het aantal uitgevlogen juvenielen per succesvol broedsel.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1 ^e broedsel	2,16	2,95	2,65	3,42	2,86	2,66

2^e Broedsels.

Na een gemiddeld aantal in 2020 was het er dit jaar een sterke stijging van het aantal tweede broedsels. Oorzaak hiervoor ligt waarschijnlijk is het zeer slechte voorjaar. Kerkuilen zijn in staat om het broeden uit te stellen als de omstandigheden om te gaan broeden niet goed zijn.

Een sterk bepalende voorwaarde is de aanbod van voedsel.

Weinig of geen voedsel betekend dat het broeden wordt uitgesteld tot de situatie is hersteld. Dat heeft geleid tot, in verhouding, hoge aantallen tweede broedsels.

Aantal uitgevlogen juvenielen per succesvol 2^e broedsel.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
2 ^e broedsel	0	2	2	2,95	3,4	3,46

Maar er is nog iets opvallends; wat was er zo anders dan andere jaren.

De kerkuil kan meerdere broedsels per jaar voortbrengen. Daarom zijn door ervaring uit het veld, en omdat we zoveel als mogelijk alle broedsels geregistreerd willen hebben, worden er meerdere controle rondes uitgevoerd.

We noemen dit, gemakshalve, dan ook controle eerste broedsel en controle tweede broedsel.

De controles "eerste broedsel" vindt plaatst in de periode juni-juli. De aanvullende controle voor "tweede broedsel" vindt plaats in de periode september-oktober. Het hoogtepunt van het broedseizoen vinden we terug in de periode jun/jul, hier worden de meeste broedgevallen en jonge kerkuil gemeld.

Met mijn ervaring als controleur van heel wat kerkuilen nestkasten en als mede-ringer in Zeeuws-Vlaanderen kreeg ik gedurende het seizoen de indruk dat het hoogtepunt van de broedsels verschoven was van de periode jun/jul naar de periode sep/okt. Dit moest dus na ontvangst van alle gegevens verder onderzocht worden.

Heb hiervoor de gevonden broedsels opnieuw ingedeeld.

Gebruikelijk is om de gemelde broedsel in te delen op basis van binnenkomst. Het eerste gemelde broedsel, dit natuurlijk per nestkast, is 1^e broedsel en een eventueel vervolg broedsel wordt dan ook 2^e broedsel.

Er zijn nog wat aanvullende condities/voorwaarden maar die laat ik voor de duidelijkheid maar even buiten beschouwing.

Een nieuwe indeling werd gemaakt op basis de periode waarin het broedsel is gerapporteerd. Heb nu onderscheid gemaakt in de meldingen in de periode jun/jul en de periode sep/okt. En dan komen wel heel andere cijfers naar voren.

Uiteindelijk zijn de totale aantallen broedgevallen over het jaar gelijk maar met deze uitsplitsing blijkt dat heel veel kerkuilen paren hun eerste broedsel hebben aangevangen in de periode sep/okt. Daarnaast komt ook naar voren dat het aantal eieren per legsel ook was toegenomen tot normale aantallen.

In de gebruikelijk rapportage melden we:

Eerste broedsel: 59 broedparen met 157 juveniele kerkuilen

Tweede broedsel: 13 broedparen met 45 juveniele kerkuilen.

In de nieuwe uitsplitsing melden we:

Jun/jul broedsels: 40 broedparen met 97 juveniele kerkuilen

Sep/okt broedsels: 31 broedparen met 104 juveniele kerkuilen

Mijn gevoel van verschuiving van het seizoen is hiermee wel bevestigd.

En gelukkig hebben we onze tweede controle ronde naar behoren uitgevoerd.

Als dit niet was gebeurd hadden we veel van de broedsels gemist en zou er onterecht een slecht kerkuilen jaar zijn gerapporteerd.

Diversen:

Al meerdere jaren houden we ook de nestkasten bij die gebruikt worden door andere soorten zoals de holenduif en kauw.

Over 2021 is het aantal nestkasten bezet door kauw licht gedaald en de bezetting door holenduif gestegen.

Hierbij moet ik voorlopig wel de opmerking maken dat er mogelijk een "foutje" zit in de eerdere rapportage. Dit is pas onlangs ontdekt en moet het nog verder uitzoeken. Het kan dus zijn dat de aantallen kauw en holenduif in andere jaren te laag is overgenomen.

Ook de torenvalk weet onze nestkasten te waarderen. Toch een beetje tegenstrijdig.

Nestkast voor torenvalk zijn aan de voorzijde volledig open. Nu zien we dat zelfs nestkasten met in- en uitlooppijp geen belemmering meer is voor deze soort.

De steenuil is al jaren honkvast en heeft met succes gebroed.

Sponsors.

Dit jaar hebben Natuurbeschermingsverenigingen De Steltkluut en 't Duumpje bijgedragen door de gebruikte ringen te vergoeden.

Karwei Hulst heeft ons weer van materiaal voorzien om nieuwe nestkasten te kunnen maken.

M-Sat uit Axel heeft weer satellietschotels aangeboden om te functioneren als anti-marter scherm.

Onze dank gaat uit naar alle sponsors voor het helpen met de instandhouding van de kerkuil.

Ervaringen uit het veld.

Het leuke van kerkuil bescherming is dat je regelmatig weer iets onverwachts tegenkomt. Denk je alles al meegemaakt te hebben komt er toch weer iets leuks naar voren.

Steenmarter in kerkuil nestkast.

Enkele jaren geleden een kerkuil nestkast geplaatst in Cadzand. Er was al gemeld dat op het erf een steenmarter aanwezig was en daarom de eerste nestkast geplaatst met een anti-marter scherm. Jaren goed gedaan en jaarlijks wordt er gebroed.

In juni aangekomen bij de nestkast en deze zoals gebruikelijk afgesloten.

De ladder op en bovengekomen ruik ik geen "kerkuilen" lucht. Voorzichtig het deksel gelicht en zie met het weinige, infrarode licht, wel beweging en een zwarte staart.

Deksel dicht en even nadenken wat hier aan de hand is. Een kat misschien?

Intussen wordt het onrustig in de nestkast en hoor verplaatsing naar de inlooppijp en kort daarna wordt met behoorlijk kracht onze, aan de nestkast gehaakte, afdekplaat met kracht van de nestkast gestoten. De steenmarter ging zijn vrijheid tegemoet. Zo, dat was even schrikken van zo'n beest.

Gelukkig stond ik aan de achterkant van de nestkast en de inlooppijp van mij afgekeerd. Denk maar even niet na over wat gebeurd zou zijn als ik aan de kant van de inlooppijp had gestaan. Weer een ervaring rijker.

De nestkast lag vol met steenmarter uitwerpselen wat zijn aanwezigheid over langere tijd aangaf.

Verder onderzoek naar de oorzaak van marter in de nestkast bracht aan het licht dat meer dan 1 meter van de nestkast er wat planken op de balken lagen die blijkbaar als springplank gebruikt werden.

Hebben de planken verder van de nestkast verplaatst en de nestkast schoongemaakt (wat een smerige stank van de steenmarter uitwerpselen).

Enkele weken later nogmaals een controle gedaan, en gelukkig de kerkuilen waren weer terug. In het najaar heeft de kerkuil alsnog met succes gebroed.

Bijvoeren van jonge kerkuilen.

Als de jonge kerkuilen het slecht hebben zien we dat meestal terug tijdens het ringen van de jonge kerkuilen. Hierbij worden de jongen uit de nestkast gehaald en o.a. gewogen. Omdat we via de vleugellengte weten wat hun leeftijd is kunnen we met onze "consultatiebureau" tabel terug lezen wat hun gemiddeld gewicht zou moeten zijn. Ondergewicht is dan zorgelijk. Dit jaar hebben we tijdens het ringen redelijk wat jonge kerkuilen in handen gehad die in slecht conditie waren.

Dan komt ook weer de vraag naar boven of we niet moeten bijvoeren.

Op zich een nobel streven, alleen als werkgroep kunnen we dit niet voor onze rekening nemen. Met het aantal nestkasten dat hiervoor in aanmerking zou komen moeten heel wat bezoeken besteed worden, daarbij komt dat we geen financiële middelen hebben om dit te bekostigen.

Maar ondersteuning aan individuele acties krijgen natuurlijk de nodige steun en adviezen.

Dit jaar een nestkast met jonge kerkuilen geringd, in aanwezigheid van de nestkastbeheerder, welke in slechte conditie waren.

Natuurlijk jammer maar dit was niet de eerste nestkast dit jaar en daarom geen verrassing.

Enkele dagen later wordt ik gebeld door de nestkastbeheerder met de vraag of bijvoeren een optie is om de jonge kerkuilen te helpen. De nestkastbeheerder kon vrij gemakkelijk aan eendagskuikens komen.

Natuurlijk mag dat maar dan wel even goed doorspreken en hoe te handelen.

Met regelmaat worden de eendagskuikens in de nestkast gelegd en worden door de jonge kerkuilen zeer op prijs gesteld. Dit heeft een paar weken geduurd met groot succes. Alle jonge kerkuilen zijn uiteindelijk allemaal uitgevlogen en een zeer tevreden nestkastbeheerder.

Wij zijn ook weer een ervaring rijker geworden en onze hartelijk dank aan de nestkastbeheerder voor alle tijd en moeite die hier ingestoken is.

Activiteiten 2022

WAT ZIJN DE PLANNEN VOOR 2022.

- Enkele vrijwilligers hebben aangegeven te stoppen met hun werkzaamheden binnen de werkgroep. Dat betekent dat hun nestkasten herverdeeld moeten worden. Hieraan wordt momenteel gewerkt. De nestkastbeheerders die bij de herverdeling betrokken zijn zullen op de hoogte gebracht worden als nieuwe controleurs bekend zijn.
- Onze gebruikelijk jaarvergadering is ongewis gezien de omstandigheden.
- Nestkasten controleren op aanwezigheid van de kerkuil.
- Informatie verzamelen over het broedsucces en bezetting van de nestkasten.
- Het ringen van jonge kerkuilen (in overleg met beheerder).
- Uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden aan de nestkasten.

EN natuurlijk genieten van al onze activiteiten ter bescherming van de kerkuil.

OPROEP AAN NESTKASTBEHEERDERS.

Een oproep aan de nestkastbeheerders om bij een sloop, verbouwing, asbest sanering e.d., van de schuur waarin een kerkuil nestkast is gevestigd ons tijdig te contacteren. Hierdoor hebben wij de gelegenheid om naar alternatieven te kijken voor de nestkast om de geplande werkzaamheden niet in de weg te zitten.

ALGEMENE KERKUILEN INFORMATIE.

Voor meer informatie over de kerkuil in het algemeen kunt u terecht op:
www.kerkuil.com

Hier kunt u zich ook aanmelden (einde van de web-pagina) voor de gratis digitale nieuwsbrief.

Opgemaakt door Hans Molenaar (©).
Februari 2022.